

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра документознавства і музейної справи

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної і
методичної роботи та рекрутації
проф. І. Г. СІВ.
Протокол № 2 від 14.10. 2018 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

підготовки магістра

спеціальності 027 Музезнавство, пам'яткознавство

освітньої програми «Музезнавство, пам'яткознавство, культурний

туризм»

Луцьк – 2018

Програма навчальної дисципліни «ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ» підготовки магістра, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 027 «Музезнавство, пам'яткознавство», за освітньою програмою «Музезнавство, пам'яткознавство, культурний туризм».

Розробник: Трофімук-Кирилова Т.М., доцент кафедри документознавства і музейної справи, к.і.н.

Рецензент: Кушпетюк О.І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри туризму, заступник директора з навчально-виховної та методичної роботи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна», м. Луцьк.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри документознавства і музейної справи

протокол № 2 від 18.09 2018 р.

Завідувач кафедри: (Бондаренко Г. В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки
протокол № 3 від 05.10 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Шваб А. Г.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
		Рік навчання 6
Кількість годин/кредитів 150/5	Спеціальність 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»	Семестр 11-ий
		Лекції 24 год.
		Практичні (семінарські) 24 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
ІНДЗ: €	Освітня програма «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм»	Самостійна робота 94 год.
		Консультації 8 год.
	Освітній ступінь магістр	Форма контролю: екзамен

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
		Рік навчання 7
Кількість годин/кредитів 150/5	Спеціальність 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»	Семестр 13-ий
		Лекції 12 год.
		Практичні (семінарські) 12 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
ІНДЗ: €	Освітня програма «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм»	Самостійна робота 108 год.
		Консультації 18 год.
	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна «Туристичні ресурси України» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», освітньою програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм» і спрямована на вивчення студентами: основних схем туристичного районування території України; туристичного потенціалу України в цілому та окремих її регіонів; структури та сучасного рівня використання наявних туристичних ресурсів у сфері туристично-екскурсійного обслуговування й особливостей проведення їх оцінки; проблем та перспектив розвитку вітчизняної туристичної індустрії як однієї із важливих галузей національної економіки.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів теоретичних основ туристичного ресурсознавства, понятійно-термінологічного апарату, а також знань про: принципи класифікації і види туристичних ресурсів; структуру туристичних ресурсів України; організацію, розвиток і функціонування національного туристичного продукту; розміщення, потенційні запаси та сучасний рівень використання туристичних ресурсів України; туристичний потенціал різних регіонів України і його використання для розвитку внутрішнього та міжнародного туризму; проблеми та перспективи використання туристичних ресурсів у вітчизняній туристичній галузі.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- теоретичних основах дисципліни та її понятійно-термінологічному апараті;
- принципах класифікації туристичних ресурсів;
- місці України на світовому туристичному ринку;
- чинниках формування та сучасному рівні використання туристичних ресурсів у вітчизняній індустрії туризму;
- характеристиці природно-рекреаційних туристичних ресурсів України;
- особливостях розміщення та характеристиці історико-культурних туристичних ресурсів України;

- інфраструктурних умовах використання туристичних ресурсів України;
- основних схемах туристично-рекреаційного районування України;
- особливостях розміщення та структури туристичних ресурсів України;
- туристично-рекреаційному потенціалі окремих регіонів України, у т. ч. Волині;
- проблемах та перспективах використання туристичних ресурсів у сфері розвитку туристичної галузі України;
- розширення асортименту туристичних послуг, що сприятиме збільшенню чисельності внутрішніх і зарубіжних туристів.

До кінця навчання магістри повинні оволодіти наступними компетенціями:

- класифікувати туристичні ресурси за основними підходами;
- здійснювати загальну оцінку туристичної привабливості України;
- визначати особливості розвитку різних видів туризму по регіонах України;
- аналізувати сучасний стан і раціональність використання національних туристичних ресурсів;
- оцінювати туристичні ресурси України, виявляти їх регіональну специфіку, визначати туристичну привабливість і розробляти рекомендації щодо ефективного їх використання у галузі внутрішнього та міжнародного туризму;
- розробляти туристичні маршрути у залежності від запитів різних категорій туристів та екскурсантів;
- виявляти проблеми та оцінювати перспективи розвитку туристичної сфери України та окремих її регіонів;
- формувати туристичний імідж Волині.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни.

Різновиди туристичних ресурсів України

Тема 1. Місце України в структурі світового туристичного ринку

Глобальні тенденції розвитку туризму. Історія розвитку туризму в Україні. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку туризму в Україні. Основні напрями розвитку туризму в Україні. Державна політика України у сфері туризму. Закон України «Про туризм». Органи виконавчої влади, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері туризму.

Тема 2. Сутність та зміст основних понять курсу. Класифікація туристичних ресурсів

Співвідношення понять «туризм» і «рекреація». Наукові підходи до визначення сутності поняття «туристичні ресурси». Поняття «туристичні ресурси» у Законі України «Про туризм». Зміст і співвідношення понять «туристичні ресурси», «рекреаційні ресурси» та «рекреаційні умови». Поняття «туристичний потенціал», «туристично-рекреаційний потенціал». Властивості туристичних ресурсів: привабливість, доступність, ступінь вивченості, екскурсійна значимість, пейзажна характеристика, природні запаси, спосіб використання, соціально-демографічний стан і т. д. Наявні та потенційні туристичні ресурси.

Класифікація туристичних ресурсів. Основні підходи до класифікації туристичних ресурсів. Класифікація туристичних ресурсів за О. О. Любіцевою. Сутнісний підхід до класифікації туристичних ресурсів (за предметною сутністю ресурсу). Діяльнісний підхід до класифікації туристичних ресурсів (за соціально-економічною сутністю ресурсу, характером його використання у туризмі). Атрактивний підхід до класифікації туристичних ресурсів (за мірою та формою залучення ресурсу до туристичної діяльності). Ціннісний підхід до класифікації туристичних ресурсів (за унікальністю ресурсу). Функціональний підхід до класифікації туристичних ресурсів (неповторності туристичних умов і ресурсів у

поєднанні з комплексністю їх використання). Еколого-економічний підхід до класифікації туристичних ресурсів (за споживчою вартістю ресурсу).

Тема 3. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України

Основні відомості про державу Україна: географічне положення, площа, конфігурація території, природне середовище, кордони, демографічна ситуація, господарський комплекс. Історія формування території України. Основні риси рельєфу України. Умови і фактори формування та використання туристичних ресурсів України. Туристський ареал України.

Тема 4. Природно-рекреаційні туристичні ресурси України

Структура природних туристичних ресурсів. Природні відмінності основних ландшафтних зон України. Клімат як важливий туристичний ресурс і передумова розвитку туризму в Україні. Кліматотвірні чинники. Кліматичні курорти України. Кліматичні області та підобласті території України.

Характеристика водних туристичних ресурсів України. Моря України як об'єкти рекреаційного туризму. Туристична цінність озер і рік України. Туристичне використання водосховищ, ставків, каналів. Болотний фонд України: сучасний стан та перспективи їх залучення у сферу туризму. Водоспади України як важливі туристичні ресурси.

Бальнеологічні туристичні ресурси. Види бальнеологічних ресурсів. Мінеральні води як основний вид бальнеологічних ресурсів. Класифікація і географія родовищ мінеральних вод. Територіальні та функціональні аспекти бальнеологічних ресурсів як складової природно-географічного туристичного потенціалу України. Мінеральні грязі: специфіка та територія поширення.

Рельєф як туристичний ресурс. Роль гірської системи у туристичній індустрії України. Туристичний потенціал рівнинної частини України. Геологічні туристичні ресурси. Спелеологічні туристичні ресурси. Використання печер для спелеотуризму і рекреації.

Лісові ресурси як об'єкти розвитку туризму. Біотичні туристичні ресурси. «Червона книга України» та «Зелена книга України».

Склад природних біологічних туристичних ресурсів. Природні біологічні рослинні й тваринні туристичні ресурси України та їх використання у туризмі.

Туристичні ресурси територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Закон України «Про природно-заповідний фонд». Структура території та склад об'єктів природно-заповідного фонду України. Національні природні парки України як об'єкти туризму. Найвідоміші природні і біосферні заповідники, заказники, заповідні урочища, дендрологічні й зоологічні парки та парки садово-паркового мистецтва України. Характеристика штучно створених природоохоронних об'єктів.

Курортні ресурси. Класифікація курортів України. Географія населених пунктів України, віднесених до курортних. Охорона курортних ресурсів від виснаження та забруднення.

Тема 5. Історико-культурні туристичні ресурси України

Поняття і види історико-культурних туристичних ресурсів. Законодавство України про охорону культурної спадщини. Характеристика основних складових історико-культурних ресурсів. Пам'ятки історії та культури України як об'єкту пізнавального туризму.

Історико-архітектурна спадщина України. Сакральна архітектура. Замкові та фортифікаційні комплекси. Класифікація оборонних споруд. Використання замків і фортець у туризмі. Археологічні пам'ятки та їх використання у туристичній діяльності.

Етнічні туристичні ресурси України. Етнографічні області України. Вплив етнокультурних особливостей на розвиток туризму. Подієві туристичні ресурси.

Історико-культурні об'єкти України включені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Історико-культурні ресурси як важлива складова туристичного потенціалу регіону. Національна система туристично-екскурсійних маршрутів «Намисто Славутича».

Тема 6. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу держави

Роль музеїв у розвитку суспільства. Класифікація музеїв України. Музейний туризм. Типологія музейних історико-культурних об'єктів. Визначні музеї України. Національні музеї України.

Тема 7. Інфраструктурні туристичні ресурси України

Поняття туристичної інфраструктури. Готелі та інші заклади розміщення туристів в Україні: наявний фонд і територіальне поширення. Туристичні підприємства України та їх класифікація. Санаторно-курортне господарство. Транспорт і транспортна інфраструктура. Ресторанне господарство.

Тема 8. Інформаційні та інформаційно-віртуальні туристичні ресурси

Впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність вітчизняних туристичних закладів. Туристична інформація – важлива складова світового інформаційного простору. Комп'ютерні системи у туризмі.

Інформаційні туристичні ресурси: визначення дефініції та особливості. Поняття «інформаційно-віртуальні туристичні ресурси». Інформаційно-віртуальні ресурси, що сприяють розвитку туризму: пізнавальні ресурси (Інтернет-сторінки та віртуальні тури); допоміжні ресурси (електронні атласи, Інтернет-карти і т.д.); організаційні ресурси (електронні засоби оплати і резервування квитків на транспорт, готель тощо).

Тема 9. Туристично-рекреаційний потенціал регіону

Зміст туристично-рекреаційного потенціалу регіону. Детермінанти туристично-рекреаційного потенціалу окремої території: природно-екологічні, культурно-історичні, морально-психологічні, соціально-демографічні, інженерно-технічні, фінансово-економічні, адміністративно-управлінські, політичні умови, трудові ресурси, транспортна доступність території, туристична інфраструктура регіону, здатність щодо впровадження інновацій.

Тема 10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу окремого регіону

Підходи до визначення складових елементів туристично-рекреаційного потенціалу місцевості. Компонентний склад туристично-рекреаційного потенціалу території: економічна компонента (інфраструктура, інформація, фінанси, інвестиції, управління), ресурсні компоненти (історико-культурна компонента, природно-ресурсна компонента), соціальна компонента (підготовлені кадри). Показники, що характеризують компоненти потенціалу, за якими може здійснюватись оцінка.

Інфраструктурна складова туристично-рекреаційного потенціалу. Класифікація інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери. Неявна (загальна) інфраструктура рекреаційно-туристичної сфери. Явна (туристична) інфраструктура рекреаційно-туристичної сфери.

Розрахунки показників економічної ефективності туристичної галузі в регіоні. Методи оцінювання окремих елементів туристично-рекреаційного потенціалу регіону. Етапи оцінки туристичних ресурсів: 1. формулювання мети оцінки; 2. виділення об'єкту оцінки; 3. виділення суб'єкту оцінки; 4. визначення показників; 5. збір інформації, необхідної для оцінки; 6. нормування показників; 7. узагальнення показників; 8. перевірка і, при необхідності, корегування результатів оцінки; 9. інтерпретація результатів оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території.

Туристичні ресурси як системоутворюючий чинник і базова умова розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. Проблеми проведення оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів. Комплексна оцінка туристичних ресурсів України. Концепції та види оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів. Підходи до оцінювання туристичних ресурсів, процедура оцінювання. Особливості оцінки окремих видів туристичних ресурсів. Методи оцінки ресурсів, що придатні для використання в туризмі.

Методика інтегральної оцінки туристично-рекреаційного потенціалу регіонів України. Підходи до інтегрального оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіонів.

Змістовий модуль 2. Туристичні ресурси України: регіональний огляд

Тема 11. Туристично-рекреаційне районування України

Принципи і фактори, що лежать в основі туристично-рекреаційного районування. Проблема туристичного районування: основні школи та підходи. Таксономічні одиниці туристично-рекреаційного районування. Варіанти туристично-рекреаційного районування України.

Тема 12. Характеристика туристичних ресурсів Західної України

Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області та шляхи його підвищення. Природні рекреаційні ресурси Львівщини. Бальнеологічні об'єкти регіону. Найбільші та найважливіші поклади лікувальних грязей, родовища мінеральних вод та озокериту у Яворівському (Немирівське), Дрогобицькому (Трускавецьке, Східницьке), Городоцькому (Великолюбінське) й Стрийському (Моршинське) районах. Водоспади: Бориславський, Гуркало, Кам'янецький, Лазний, Сопіт, Фантом та ін. Об'єкти природно-заповідного фонду: національний природний парк «Сколівські Бескиди», природний заповідник «Розточчя», Яворівський національний природний парк, регіональні ландшафтні парки «Верхньодністровські Бескиди», «Надсянський», «Знесіння» та інші об'єкти.

Історико-культурні туристично-рекреаційні ресурси. Пам'ятки архітектури – найбільш цінні туристичні об'єкти Львівської області. Державний історико-архітектурний заповідник у м. Львові. Державний музей-заповідник «Олеський замок». Державний історико-архітектурний заповідник у м. Жовкві. Музей-заповідник «Золочівський замок». Державний історико-культурний заповідник «Тустань». Державний історико-культурний заповідник у м. Белз. Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі».

Замки Львівщини: Белзький, Винниківський, Добромільський, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Олеський, Поморянський, Свірзький, Старосільський, Тустань та ін. Туристичний маршрут «Золота підкова Львівщини» та ін. Палацово-паркові комплекси (Тартаків, Броди, Буськ, Підгірці, Давидів, Новий Розділ, Неслухів та ін.).

Дерев'яні і кам'яні сакральні споруди на Львівщині: Святоуспенська Унівська Лавра, греко-католицький оборонний Крехівський Василіанський монастир, стародавній печерний монастир «Скеля Тимоша», комплекс печерного монастиря XI ст. з церквою Успія у с. Страдч, Францисканський монастир, костел Воздвиження Чесного Хреста, церква святого Івана Хрестителя, костел Св. Станіслава та інші.

Пам'ятки, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю визначних людей. Історичні населені місця Львівщини.

Інфраструктурні туристичні ресурси області. Санаторно-курортне господарство (курорти Трускавець, Моршин, Східниця та ін.)

Туристичні ресурси м. Львова. Архітектурні пам'ятки та історичні місця. Ансамбль історичного центру Львова – Світова спадщина ЮНЕСКО. Історико-культурний заповідник «Личаківський цвинтар». Музеї м. Львова. Фестивалі у м. Львові.

Туристичні маршрути територією Львівської області. Перспективи туристичного освоєння ресурсів області.

Туристичні ресурси Івано-Франківської області. Природно-ландшафтні умови регіону, сприятливі для розвитку туризму. Природно-рекреаційні ресурси регіону: Женецький водоспад, Манявський водоспад, високогірне озеро Несамовите, природний заповідник «Горгани», «Скелі Довбуша» (м. Яремче), «Скелі Довбуша» (с. Бубнище) та ін. Гірськолижні комплекси Карпат. Історико-архітектурна спадщина. Національний заповідник «Давній Галич». Музеї області. Популярні туристичні маршрути та екскурсії по Івано-Франківщині. Перспективи використання туристичного потенціалу області.

Туристичні ресурси Тернопільської області. Природні заповідні місця та об'єкти: Дністровський каньйон, Джуринський водоспад та ін. Природно-антропогенні ресурси. Печери Тернопілля: Млинки, Перлина, Кришталева, Вертеба, Оптимістична та ін.

Історико-культурні ресурси регіону на ринку туристичних послуг. Пам'ятки архітектури Тернопільської області. Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник. Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережанах. Національний історико-культурний заповідник «Замки Тернопілля»:

Збараський замок, Вишнівецький замок, Скалатський замок, Чортківський замок, замок у Підзамочку, Кривченський замок, Язловецький замок, Золотопотіцький замок, Теремовлянський замок, Скала-Подільський замок, Микулинецький замок. Інші замки області: Тернопільський, Кременецький, Червоногородський, Бережанський, Ягільницький, Бучацький, Токівський та ін.

Пам'ятники та пам'ятні місця, пов'язані із історичними подіями, життям та творчістю діячів історії та культури. Археологічні об'єкти. Сакральні місця Тернопільщини як об'єкти туризму: Собор Непорочного зачаття у м. Тернополі, церква Різдва і Воздвиження у м. Тернополі, монастир у с. Зарваниця і т.д. Музеї Тернопільщини.

Соціокультурна інфраструктура. Санаторно-курортні заклади регіону.

Оцінка туристичного потенціалу Тернопільщини: проблеми, перспективи використання, розробка туристичних маршрутів.

Туристичні ресурси Волинської області. Потенціал водних ресурсів області: озера Світязь, Пулемецьке, Тур, Волянське, Синове, Любязь, Біле, Волянське, Дольське, Шипи, Сирче, Рогозне, Мале Любязьке, Велимче, Добре, Святе та ін.; ріки Припять, Турія, Стир, Стохід та ін. Мінеральні води та лікувальні грязі регіону як важливі рекреаційні ресурси. Лісові ресурси Волині. Реліктові види флори та фауни. Природно-заповідний фонд області: національні природні парки («Шацький», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська пуца» «Черемський»), заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Розвиток зеленого туризму на Волині.

Історико-культурні туристичні ресурси. Пам'ятки археології Волинської області. Архітектурні і сакральні пам'ятки м. Луцька (Луцький замок, Кафедральний костел Святих Апостолів Петра і Павла, архітектурний ансамбль Луцького Хрестовоздвиженського братства, монастир домініканців, монастир бригідок, монастир шариток, церква Покрови Пресвятої Богородиці, Велика синагога, Лютеранська кірха, Свято-Троїцький кафедральний собор та ін.), м. Володимира-Волинського (архітектурний комплекс Успенського собору, Василівська церква, костел Іоакима і Анни, Миколаївська церква та ін.), с. Зимне (Святогорський Успенський Зимненський ставропігійний монастир), смт. Олики (Троїцький костел,

Замок Радзівілів, Петропавлівський костел, Луцька брама та ін.), с. Жидичин (Миколаївський монастир, Миколаївська церква, Будинок митрополії та ін.), м. Любомль (Георгіївська церква, Троїцький костел, Палац Браницьких та ін.) та інших населених пунктів області. Історичні місця Волині, пов'язані із життям і творчістю видатних осіб: м. Луцьк, с. Колодяжне, урочище Нечимне, смт. Затурці, м. Устилуг і т.д. Музейна мережа Волині та її використання у туристичній сфері.

Індустрія розваг. Фестивалі: Міжнародний фестиваль різдвяної драми «Різдвяна містерія», Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», Міжнародний фестиваль-конкурс «Зіркові Хвилі Світязя», Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором», музичний фестиваль «Стравінський і Україна» та ін.

Наявні і потенційні туристичні маршрути Волиню. Перспективи розвитку туризму в регіоні.

Туристичні ресурси Рівненської області. Кліматичні та ландшафтні ресурси Рівненщини. Історико-культурні туристичні ресурси регіону. Державний історико-культурний заповідник у м. Дубно. Державний історико-культурний заповідник у м. Острозі. Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви». Сім чудес Рівненщини. Туристичні маршрути Рівненщиною. Перспективи та проблеми розвитку туризму в Рівненській області.

Туристичні ресурси Хмельницької області. Ресурси пізнавального і рекреаційного туризму в області. Природно-рекреаційні перлини Хмельниччини: Національний природний парк «Подільські Товтри», геологічна пам'ятка природи «Китайгородське відслонення», «Смотрицький каньйон», печера «Атлантида», Бакотська затока, «Івахновецькі товтри», заказник «Княжпільський», заказник «Кармалюкова гора» та ін.

Історико-культурні туристичні ресурси Хмельниччини: Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», Державний історико-культурний заповідник «Межибіж», Державний історико-культурний заповідник «Самчики», замок Острозьких у Старокостянтинові, палацовий ансамбль князя Сангушка в м. Ізяславі, Покровська церква-фортеця в Сутківцях, прадавнє місто-легенда Сатанів та ін. Сакральні пам'ятки області. Туристичні маршрути областю.

Туристичні ресурси Чернівецької області. Історико-архітектурна спадщина Чернівецької області: Хотинська фортеця, Свято-Миколаївський скельний чоловічий монастир «Галиця», резиденція митрополитів Буковини і Далмації, собор святого Миколая Чудотворця (м. Чернівці) та ін. Пам'ятки природи краю: каскад Буковинських водоспадів, група скель «Протяте каміння», перевал Шурдин, Національний природний парк «Вижницький» та ін. Об'єкти спелеотуризму в Чернівецькій області: Скитська печера, Печера Попелюшка, Печера Піонерка, Печера Довбуша (с. Підзахаричі). Музеї, театри, пам'ятники регіону. Туристські послуги та інфраструктура Чернівецької області.

Туристичні ресурси Закарпатської області. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття: специфіка використання, умови і стан освоєння, інвестиційне забезпечення. Мінеральні води Закарпаття – природні багатства регіону та перспективні рекреаційні ресурси. Водні туристично-рекреаційні ресурси: ріки Тиса, Уж, Латориця; озера Бребенескул, Драгобратацьке, Нижнє, Липовецьке, Синє, Синевир, Озірце; водоспади «Шигівський», «Яловий», «Шипот», «Скакало», «Воєводино», «Соловей», «Крутило», «Давір», «Труфанець», «Білий», «Драгобратацький» та ін. Ліси – один із важливих видів рекреаційних ресурсів Закарпаття. Природно-заповідні території та об'єкти області: Карпатський біосферний заповідник, національні природні парки («Карпатський», «Синевир», «Ужанський»), заказники, пам'ятки природи та природні парки регіонального і місцевого значення. Реліктові види флори та фауни, занесені до Червоної книги. Спелеоресурси Закарпаття.

Пам'ятки архітектури регіону. Замки і фортеці Закарпаття: Мукачівський, Ужгородський, Невицький, Середнянський, Чинадіївський, Шенборн, Довжанський, Боржавський, Виноградівський, Квасівський, Хустський, замок Нялаб у с. Королево. Монастирські ансамблі.

Інфраструктурні туристичні ресурси Закарпатської області. Санаторно-курортна сфера Закарпаття (курорти «Поляна», «Сонячне Закарпаття», «Квітка Полонини», санаторії с. Шаяни, смт. Солотвино та ін.). Наявні і перспективні туристичні маршрути Закарпаттям.

Тема 13. Характеристика туристичних ресурсів Північної України

Туристичні ресурси Житомирської області. Особливості природно-рекреаційних ресурсів Житомирщини. Ландшафтні і лісові ресурси як важлива складова туристичного потенціалу області. Природно-заповідний фонд Житомирщини. Поліський природний заповідник – найбільший за площею з усіх заповідників України. Словечансько-Овруцький кряж – перлина ландшафтних рекреаційних ресурсів Житомирського Полісся. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: Івницький, Новочорторийський, Трощанський та ін. Пам'ятки природи загальнодержавного значення: болотний масив Білорівницького держлісгоспу, низинне сфагново-осокове болото Олевського держлісгоспу, урочище «Модрина», урочище «Корнієв» та ін. Державні заказники загальнодержавного значення: «Туганівський», «Поясківський», «Городницький», «Плотниця», «Кам'яне село». Реліктові види флори та фауни, занесені до Червоної книги. Гідрологічні і бальнеологічні ресурси регіону. Курортно-рекреаційні ресурси області.

Історико-культурні туристичні ресурси Житомирщини. Пам'ятники та пам'ятні місця, пов'язані із історичними подіями, життям та творчістю діячів історії та культури. Музеї області: військово-історичний комплекс «Скеля», літературно-меморіальний музей Лесі Українки (м. Новоград-Волинський), літературно-меморіальний музей-садиба М. Т. Рильського (с. Романівка), музей родини Косачів (м. Новоград-Волинський), Житомирський краєзнавчий музей (м. Житомир), музей космонавтики імені Сергія Павловича Корольова (м. Житомир) та ін. Туристичні маршрути Житомирщиною. Проблеми та перспективи розвитку туризму в регіоні.

Туристичні ресурси Київської області. Природно рекреаційні ресурси Київщини. Гідрологічні ресурси Київщини: річки Дніпро, Прип'ять, Тетерів, Ірпінь, Десна, Трубіж, Сулій, Перевіз та ін.; водосховища Київське, Канівське та ін. Сучасний природно-заповідний фонд Київської області. Основні об'єкти природно-заповідного фонду краю: Дніпровсько-Тетерівське заповідно-мисливське господарство, Заліське лісомисливське господарство, лісові заказники «Жуків хутір» і «Дзвінківський», ландшафтні заказники Ржищівський та Дніпровсько-Деснянський, Жорнівський орнітологічний заказник, гідрологічні заказники Іллінський та Усівський, урочище Бабка, дендрологічний парк «Олександрія», парки-пам'ятки

садово-паркового мистецтва – Згурівський та Кагарлицький і т.д. Курортологічні ресурси. Кліматичні курорти загальнодержавного значення Пуща-Водиця та Конча-Заспа. Мережа закладів відпочинку області.

Історико-культурний потенціал регіону. Пам'ятки архітектури та містобудування. Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав». Національний заповідник «Софія Київська». Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Державний історико-архітектурний заповідник «Стародавній Київ». Археологічні туристичні ресурси. Музейно-колекційні туристичні ресурси. Меморіальні музеї: Григорія Кочура (м. Ірпінь), Миколи Пимоненка (с. Малютянка), Григорія Сковороди (м. Переяслав-Хмельницький), Володимира Заболотного (м. Переяслав-Хмельницький), Катерини Білокур (с. Богданівка), Кирила Стеценка (с. Веприк) та ін. Унікальні музеї області: Державний музей авіації (м. Київ), музей кобзарського мистецтва (м. Переяслав-Хмельницький), музей трипільської культури (м. Переяслав-Хмельницький), музей хліба (м. Переяслав-Хмельницький), музей рушника (м. Переяслав-Хмельницький), музей історії туалету (м. Київ) та ін. Шевченківський національний заповідник у Каневі – перший в Україні історико-культурний заповідник, що отримав статус національного (з 1925 р.).

Київ – туристичний центр світового значення. Історико-культурні ресурси Києва. Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси м. Києва.

Фестивалі та інші події туристичні ресурси Київської області.

Наявні та потенційні туристичні маршрути Київщиною. Перспективи розвитку туризму на території області.

Туристичні ресурси Чернігівської області. Рекреаційний потенціал Чернігівщини. Природно-заповідний фонд регіону: національні природні парки Ічнянський і Мезинський, регіональний ландшафтний парк «Межиріччинський», дендропарк Тростянецький та ін.

Історико-культурні туристичні ресурси Чернігівщини. Історико-архітектурна спадщина області. Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній». Національний історико-культурний заповідник «Качанівка». Батурицький історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». Сакральна

архітектура: Спасо-Преображенський монастир (м. Новгород-Сіверський), церква св. Катерини (м. Новгород-Сіверський), архітектурні ансамблі Єлецького і Троїцько-Іллінського монастирів (м. Чернігів), печерні сакральні споруди – Антонієві печери та ін. Археологічні пам'ятки Чернігівської області та їх використання у туристичній галузі. Пам'ятки історії та монументального мистецтва. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу регіону: Новгород-Сіверський державний історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім» (перший і єдиний державний музей, присвячений видатній літературі слов'янського світу), обласний історичний музей ім. В. В. Тарновського, літературно-меморіальний музей-заповідник М. М. Коцюбинського, обласний художній музей, Сосницький літературно-меморіальний музей П. Довженка і т.д.

Пам'ятки і місця, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю визначних осіб: М. Заньковецької, О. Довженка, П. Тичини, Г. Верьовки, Т. Шевченка, Г. Сковороди, М. Коцюбинського, Марка Вовчка, В. Самійленко, С. Корольова, М. Гоголя, Є. Гребінка та ін.

Туристичні тури Чернігівщиною. Сплави, водні і піші походи та маршрути. Перспективні напрямки розвитку туризму в області.

Туристичні ресурси Сумської області. Туристичний потенціал природних ресурсів регіону: Національний природний парк «Гетьманський», заповідник «Михайлівська цілина», Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський», заказник загальнодержавного значення Великий Бір, Прудищанський регіональний ландшафтний парк, лісові заказники «Богданівський», «Ушинський», парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва Кочубеївський (с. Дубовичі) та Воздвиженський (с. Воздвиженськ).

Історико-культурні туристичні ресурси. Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. Державний історико-культурний заповідник у м. Путивлі. Державний історико-культурний заповідник «Посулля». Історико-архітектурна спадщина Сумщини: Миколаївська церква (м. Глухів), Анастасіївська церква (м. Глухів), Спасо-Преображенська церква (м. Глухів), Київська брама міської фортеці (м. Глухів), Михайлівська церква (сmt. Вороніж), Гамаліївський монастир

(с. Гамаліївка), Спасо-Преображенський храм (м. Ямпіль) та ін. Музейно-колекційні туристичні ресурси області.

Туристичні маршрути регіоном. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного комплексу Сумської області.

Тема 14. Характеристика туристичних ресурсів Центральної України

Туристичні ресурси Вінницької області. Природні ресурси області: рельєф, ландшафт, компоненти природи, які використовують у сфері рекреації та туризму (кліматичні, геологічні, орографічні, кліматичні, гідрологічні, ґрунтово-рослинні, фауністичні). Кліматичні умови Вінниччини. Гідрологічні ресурси: річки Південний Буг, Дністер, Соб, Гірський Тікич, Мурафа, Рось та ін., Побужські пороги, водосховища Ладизинське, Пиківське, Дмитренківське та ін. Лісові ресурси у структурі природно-рекреаційного потенціалу області. Об'єкти природоохоронного фонду.

Історико-культурні туристичні ресурси Вінниччини. Скельні храми. Палацово-паркові ансамблі XVIII–XIX ст. (с. Антопіль, с. Верхівка, с. Вороновиця, смт. Муровані Курилівці, м. Немирів, м. Тульчин). Культурні споруди XVII–XIX ст.: Миколаївський собор (м. Вінниця), Миколаївський монастир, костел Непорочного зачаття (м. Шаргород), костел Усікновення голови Св. Іоанна Предтечі (м. Хмільник), Свято-Троїцький жіночий монастир (смт. Браїлів) та ін. Державний історико-культурний заповідник «Буша». Національний музей-садиба Миколи Івановича Пирогова – один із унікальних осередків розвитку вітчизняного і світового медичного мистецтва. Немирівське скіфське городище (Великі вали).

Пам'ятки і місця, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю визначних осіб: В. Антоновича (с. Махнівка), В. Городецького (с. Шолудьки), М. Коцюбинського (м. Вінниця), М. Леонтовича (с. Селевенці (Монастирок)), С. Руданського (с. Хомутинці (Руданське)), В. Стуса (с. Рахнівка). Наявні туристичні маршрути. Перспективи розвитку туризму в області.

Туристичні ресурси Кіровоградської області. Рекреаційний потенціал регіону. Дендропарки Онуфріївський, «Веселі Боковеньки», стародавнє урочище Чорний ліс.

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади: санаторій «Дружба», санаторій «Гусарське урочище», пансіонат «Славутич», туристична база «Дніпро» та ін.

Історико-культурні туристичні об'єкти Кіровоградщини: залишки земляних валів фортеці святої Єлизавети у м. Кропивницький, заповідник-музей «Хутір Надія», заповідник «Карпенків край», дохристиянське капище «Монастирище» та інші пам'ятки.

Музеї: меморіальний музей Марка Кропивницького, міський літературний музей імені Івана Тобілевича (Карпенка-Карого).

Туристичні маршрути Кіровоградською областю. Перспективні напрямки розвитку туризму в регіоні.

Туристичні ресурси Полтавської області. Особливості природно-рекреаційного комплексу Полтавщини. Географічне положення, геологічна будова та гідрогеологічні умови розвитку туризму в регіоні. Бальнеологічні туристичні ресурси Полтавщини: бальнеологічні і грязьові курорти Миргороду, Нових Санжар, Яресьок, Гадяча та ін. Об'єкти природно-заповідного фонду області: дендропарк у с. Устимівка, Хомутецький парк у садибі Муравйових-Апостолів, полтавський міський сад та ін. Розвиток екотуризму в регіоні. Маршрути зеленого туризму. Полтавське регіональне відділення спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму.

Видатні історико-культурні пам'ятки Полтавщини. Давні історичні міста: Хорол, Говтва, Лубни, Пирятин, Полтава та ін. Поле Сорочинської ярмарки (с. Великі Сорочинці). Історико-архітектурна спадщина області: кругла площа (м. Полтава), Свято-Успенський кафедральний собор (м. Полтава), будинок Бахмутського (м. Полтава), Здвиженський собор та дзвіниця (м. Полтава), хутір Проні (сmt. Диканька), Всіхсвятська церква (м. Гадяч), Миколаївська церква (с. Веприк), Троїцька церква (сmt. Диканька), будинок для спостереження за рухом по Дніпру (м. Кременчук), Спасо-Преображенський собор (с. Мгар), Спасо-Преображенська церква (с. Великі Сорочинці), Собор Різдва Богородиці (м. Пирятин). Археологічні пам'ятки області. Більське городище – одна з найбільших у Європі скіфських археологічних пам'яток. Центри народних промислів: м. Решетилівка (вишивання і килимарство), м. Карлівка (писанкарство), сmt. Опішня (кераміка).

Музейно-колекційні туристичні ресурси області: Національний музей-заповідник українського гончарства в с. Опішня, Історико-культурний заповідник «Більськ», Полтавський краєзнавчий музей, Полтавський художній музей, Диканський історико-краєзнавчий музей імені Д. М. Гармаша, педагогічно-меморіальний музей Антона Семеновича Макаренка (м. Кременчук) та ін. Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» – єдиний музей в Україні, що входить до ІСОМАМ (Міжнародної організації військово-історичних музеїв під егідою ЮНЕСКО) і включений до всесвітнього туристичного маршруту.

Літературно-меморіальні музеї: Г. С. Сковороди у смт. Чорнухи, І. П. Котляревського, Панаса Мирного, В. Г. Короленка у м. Полтава, Олесь Гончара у с. Суха, Національний заповідник-музей М. В. Гоголя у с. Гоголеве та літературно-меморіальний музей М. В. Гоголя у с. Великі Сорочинці, Давида Гурамішвілі у м. Миргород.

Інфраструктурні ресурси розвитку туризму в регіоні. Санаторно-курортне господарство області. Популяризація туристичних ресурсів Полтавщини: фестивалі, виставки, туристичні свята.

Туристичні маршрути областю. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного комплексу Полтавщини.

Туристичні ресурси Черкаської області. Туристичний потенціал водних ресурсів Черкащини: рік (Дніпро, Супій, Велика Вись, Тясмин, Рось, Гірський Тікич, Гнилий Тікич, Ятрань, Синюха та ін.), водосховищ (Канівське, Кременчуцьке та ін.), ставків, озер, заболочених земель. Лісові ресурси області. «Черкаський бір» – один із найбільших острівних масивів дубово-соснових лісів в Україні природного походження. Рідкісні види флори та фауни Черкащини. Природно-заповідний фонд регіону: національні природні парки Черкаської області: Нижньосульський, Білоозерський, Канівський природний заповідник, Буцький каньйон та ін. Національний дендрологічний парк «Софіївка» – визначна пам'ятка садово-паркового мистецтва XVIII–XIX ст. і один із найпопулярніших туристичних об'єктів в Україні.

Історико-культурні туристичні ресурси Черкаської області. Національний історико-культурний заповідник «Чигирин». Шевченківський національний заповідник у м. Каневі. Державний історико-культурний заповідник «Батьківщина

Тараса Шевченка». Державний історико-культурний заповідник у м. Кам'янці. Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів». Державний історико-культурний заповідник у м. Корсуні-Шевченківському.

Археологічна спадщина області (пам'ятки трипільської, зарубинецької, ямної, черняхівської, білогрудівської культур).

Пам'ятки і місця області, пов'язані із важливими подіями та відомими персоналіями: І. М. Піддубного (с. Красенівка), М. П. Старицького (с. Кліщинці); місця, пов'язані з життям та діяльністю графа М. С. Воронцова (с. Мошни), родини Шувалових (м. Тальне), духовного лідера Брацлавських хасидів цадика Нахмана (м. Умань), родини Лопухіних (м. Корсунь-Шевченківський), М. О. Максимовича (с. Прохорівка), родини Давидових та Південного товариства декабристів (м. Кам'янка), родини Симиренків (с. Мліїв), А. Ю. Кримського (м. Звенигородка) та ін. Пам'ятки українського козацтва на Черкащині: автентичні залишки кам'яниці Б. Хмельницького (м. Чигирин), автентичні залишки церкви Св. Петра і Павла (м. Чигирин), Фортеця (Бастіон Дорошенка) (м. Чигирин), Замкова гора (м. Чигирин), церква Святого Іллі з дзвіницею (с. Суботів), місце усипальниці Б. Хмельницького (с. Суботів).

Інфраструктурні ресурси області. Туристичні маршрути Черкащиною. Перспективи розвитку туризму в регіоні.

Тема 15. Характеристика туристичних ресурсів Східної України

Туристичні ресурси Харківської області. Природні рекреаційні ресурси Харківського регіону. Природно-заповідний фонд Харківщини: національні природні парки «Гомільшанські ліси», Дворічанський, «Слобожанський»; регіональні ландшафтні парки «Великобурлуцький степ», «Печенізьке поле» та «Ізюмська лука»; заказники загальнодержавного (Бурлуцький, Катеринівський загальнозоологічні, Вовчанський ботанічний та ін.) та місцевого значення; заповідні урочища Божкове, Миколаївські насадження, Тюндик та ін.; пам'ятки природи (Гора Крем'янець, сад ім. Т. Г. Шевченка та ін.); парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Литвинівка», Краснокутський, Наталіївський, Старомерчинський, Шарівський та ін.; дендрологічні парки (дендрологічний парк

загальнодержавного значення Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва та ін.); ботанічні сади (ботанічний сад загальнодержавного значення Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна та ін.), Харківський зоологічний парк загальнодержавного значення. Рекреаційні ліси, зелені зони міст та приміських територій. Лісопарк – найбільший лісовий парк України. Водні туристичні ресурси регіону: ріки Сіверський Донець, Оскіл, Уди, Мжи, Мерло (Мерли) та ін.; водосховища Печенізьке, Червонооскільське; озера Лиман, Кругле, Борове, Біле, Чорничне та ін. Реліктові види флори та фауни, занесені до Червоної книги. Бальнеологічні туристичні ресурси регіону. Екологічні стежки природно-заповідним фондом області. Природно-оздоровчі ресурси Харківщини.

Історико-культурні ресурси регіону. Історико-культурні заповідники: Історико-археологічний музей-заповідник «Верхній Салтів», Чугуївський історико-культурний заповідник імені Іллі Рєпіна. Археологічні пам'ятки в регіоні. Вехнесалтівське і Донецьке городища – пам'ятки світового рівня. Міста-центри козацьких полків та сотень: Харків, Ізюм, Валки, Коломак, Люботин, Липці, Балаклія та ін. Пам'ятки історії та монументального мистецтва. Пам'ятники Б. Хмельницькому (с. Бесарабівці), козаку Барвінку (м. Барвінкове), кошовому отаману І. Сірку (м. Мерефі) та ін.

Пам'ятки архітектури та містобудування на Харківщині: Свято-Покровський монастир (м. Харків), Покровський собор (м. Харків), комплекс споруд Харківського університету (м. Харків), Благовіщенський собор (м. Харків), маєток академіка архітектури О. М. Бекетова (м. Харків), торговий дім купчихи Горяїнової (м. Харків), будівля Державного академічного українського драматичного театру імені Т. Шевченка (м. Харків), архітектурний ансамбль 1920–1930-х рр. найбільшої площі в Європі (м. Харків), Преображенський собор (м. Ізюм), Хрестовоздвиженська церква (м. Ізюм), Вознесенський кафедральний собор (м. Ізюм), Покровський собор (м. Чугуїв), колишні міська управа, будинок штабу воєнних поселень і торгові ряди (м. Чугуїв), Йосипо-Обручницька церква (с. Мечебилове), Спаська церква (с. Володимирівці), Церква Архангела Михайла (с. Рокитне), Палац родини Куликовських (с. Рокитне) та ін.

Музейно-колекційні туристичні ресурси області. Музеї регіону: музей археології та етнографії Слобідської України, Харківський історичний музей, Харківський художній музей, Чугуївський історико-культурний заповідник ім. І. Ю. Рєпіна, Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди, Харківський літературний музей, Музей театральних ляльок, Харківський приватний музей міської садиби, Церковно-історичний музей Харківської єпархії, музей «Води» та ін. Музей природи Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (1808 р.) – найстаріший природничо-науковий музей Європи.

Популярні туристичні маршрути областю. Перспективи розвитку туристичного потенціалу Харківщини.

Характеристика туристичних ресурсів Донецької і Луганської областей. Природно-оздоровчі та історико-культурні ресурси Сходу держави.

Тема 16. Характеристика туристичних ресурсів Південної України

Туристичні ресурси Запорізької області. Природні туристичні ресурси регіону. Український степовий природний заповідник. Національний природний парк Великий Луг. Національний природний парк Приазовський. Курортно-туристичний потенціал області.

Історико-культурні туристичні ресурси. Національний заповідник «Хортиця». Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила». Історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова».

Подієві туристичні ресурси Запорізької області: фестивалі «Акорди Хортиці», «Покрова на Хортиці», «Гончарі на Хортиці» та ін.; пленер-виставка «Хортиця крізь віки».

Інфраструктурні туристичні ресурси краю.

Туристичні маршрути областю. Перспективи розвитку туризму в регіоні.

Туристичні ресурси Дніпропетровської області. Природно-рекреаційні туристичні ресурси регіону: Дніпровсько-Орільський природний заповідник, заповідне урочище гора Калитва, урочище «Лелія», Аполонівський палеовулкан, водоспад на річці Кам'янка, ландшафтні заказники «Мар'їн Гай» і Петропавлівські

лимани, геологічний заказник «Скелі МОДРу», орнітологічний заказник Булахівський Лиман, Криворізький ботанічний сад і т.д.

Історико-культурні туристичні ресурси області. Сакральні об'єкти туризму: церква Успіня Пресвятої Богородиці (с. Китайгород), Миколаївський храм (с. Китайгород), церква-дзвіниця святої Варвари (с. Китайгород), Троїцький собор (м. Новомосковськ), Свято-Миколаївський Самарський пустинний чоловічий монастир (м. Новомосковськ) та ін. Пам'ятки і пам'ятні місця козацької історії в області: Кодацька фортеця, Новобогородицька фортеця, «Козацький хутір Галушківка», пам'ятний знак на честь битви на Жовтих Водах (с. Мирлолюбівка), пам'ятний знак на місці Микитинської Січі, могила кошового отамана Івана Сірка, колекції Нікопольського державного краєзнавчого музею та ін.

Село Петриківка – відомий осередок українського народного художнього петриківського розпису, який входить до переліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Центр народного мистецтва «Петриківка».

Туристичні об'єкти м. Дніпро: Дніпропетровський історичний музей ім. Д. І. Яворницького, будинок-музей академіка Дмитра Яворницького, діорама «Битва за Дніпро», музей «Пам'ять єврейського народу і Голокост в Україні», музей ретро-автомобілів «Машини часу», Потьомкінський палац, «Український будинок» В. Хреннікова, «Будинок губернатора», парк ім. Л. Глоби, Монастирський острів, Спасо-Преображенський кафедральний собор, культурно-діловий центр «Менора».

Екскурсії, розроблені територією регіону. Перспективи дослідження та використання туристичного потенціалу Дніпропетровщини.

Туристичні ресурси Херсонської області. Природно-рекреаційні ресурси області. Територіальні особливості туристсько-рекреаційних ресурсів в Херсонській області. Кліматичні туристичні ресурси. Найпопулярніші ландшафтні туристичні дестинації: урочище «Буркути», плавні Дніпра, Бехтерський дубовий гай і, звичайно, Олешківські піски. Гідрологічні ресурси краю: моря (Чорне та Азовське); ріки (Дніпро, Інгулець); мілководні затоки (Джарилгацька, Тендрівська), лимани (Утлюцький, Дніпровський), водосховища (Каховське) та ін. Кліматичні і бальнеологічні туристичні ресурси. Природно-заповідний фонд Херсонщини. Найвідоміші туристичні об'єкти: Біосферний заповідник «Асканія-Нова»,

Чорноморський біосферний заповідник та Нижньодніпровський національний природний парк.

Історико-культурні туристсько-рекреаційні ресурси Херсонщини. Найвідоміші історико-культурні об'єкти: Єкатерининський собор (м. Херсон), пам'ятник першим корабелям Чорноморського флоту (м. Херсон), Пам'ятник Джону Говарду (м. Херсон), Введенська церква (м. Берислав), Григоріївський Бізюків монастир (с. Червоний Маяк) і т.д.

Інфраструктурні ресурси області. Санаторно-курортне господарство Херсонщини.

Подієві туристсько-рекреаційні ресурси: фестивалі («Купальські зорі», «Золоте зернятко», «Мельпомена Таврії», «Чорноморські ігри» та ін.). Явні і перспективні туристичні маршрути Херсонською областю.

Туристичні ресурси Одеської області. Загальна характеристика природно-ресурсного потенціалу. Кліматичні ресурси області та їх вплив на розвиток рекреації і туризму. Особливості рельєфу. Водні ресурси: ріки Дунай, Дністер, Південний Буг та ін.; озера Кагул, Катлабуг, Саф'ян, Ялпуг та ін.; лимани Дністровський, Куяльницький, Тилігульський, Хаджибейський, Шагани, Алібей та ін.; море – Чорне.

Бальнеологічні ресурси. Курортно-рекреаційні райони: Одеський, Білгород-Дністровський та Татарбунарський. Курорти: Одеса, Куяльник, Кароліно-Бугаз, Білгород-Дністровський, Сергіївка, Лебедівка, Затока, озеро Сасик та ін.

Природно-заповідний фонд області: Дунайський біосферний заповідник; Одеський зоологічний парк; Одеський ботанічний сад ОНУ ім. І. І. Мечникова; Національні природні парки «Тузловські лимани» і «Татарбунарський»; заказники «Острів Зміїний», «Дальницький», «Лиманський», «Петрівський» та ін.; пам'ятки природи Михайлівський яр, Одеські катакомби, джерело «Канава», джерело «Зустріч» та ін.; заповідні урочища «Дністровські плавні», «Байтали», «Чабанка», «Кішево». Біологічні ресурси області. Реліктові види флори та фауни, занесені до Червоної книги.

Історико-культурні ресурси Одещини. Складові історико-культурного потенціалу регіону: пам'ятки археології, культова і цивільна архітектура, пам'ятки ландшафтної архітектури, малі і великі історичні міста, об'єкти етнографії, народні

промисли і ремесла, центри декоративно-прикладного мистецтва, технічні комплекси і споруди. Одеський національний академічний театр опери і балету, Потьомкінські сходи (м. Одеса), пам'ятник герцогу де Рішельє (м. Одеса), Воронцовський палац (м. Одеса), Преображенський собор у Болграді, церква Іоана Передтечі (м. Білгород-Дністровський), підземна церква Іоанна Сочавського (м. Білгород-Дністровський), церква Успіння Пресвятої Богородиці (м. Білгород-Дністровський), Свято-Миколаївська церква (с. Кулевча), садиба Куріса (с. Петрівка), турецька мечеть (м. Ізмаїл) та ін. Центри зосередження об'єктів культурно-пізнавального туризму області: с. Озерне Ізмаїльського району, м. Вилкове, м. Білгород-Дністровський, м. Ізмаїл та ін.

Музеї, театри, заклади культури та інші об'єкти соціокультурної інфраструктури м. Одеси: археологічний музей, художній музей, музей морського флоту України, музей Західного і Східного мистецтва, «Стара Одеса», літературний музей, музей нумізматики, музей воскових фігур, музей коньячної справи Шустова, військово-історичний музей, музей оборони Одеси, Одеський музей Олександра Пушкіна, зоологічний музей, музей якорів, музей кіно та ін., Національний академічний театр опери та балету, Одеський академічний театр музичної комедії імені М. Водяного, «Залізний цирк», зоопарк, дельфінарій і т.д.

Передумови розвитку етно-, фолк-, сільського туризму. Розважальні події: фестиваль моди і шопінгу «Модний Look», фольклорно-спортивний фестиваль «Чорноморські доблесті», фестиваль «Сільський зелений туризм – запрошує!», фестиваль «Купальська ніч», фестиваль «Козацька Одещина», Одеський туристичний фестиваль, етно-фестиваль «Вінок Дунаю», чемпіонат України з історичного фехтування в Акерманській фортеці та ін.

Екскурсійно-історичні туристичні маршрути областю. Перспективи розвитку і використання туристичних ресурсів Одещини.

Туристичні ресурси Миколаївської області. Природно-рекреаційний потенціал регіону. Кінбурнська коса. Острів Березань. Національний природний парк «Бузький гард». Регіональний ландшафтний парк Приінгульський. Гідрологічні туристичні ресурси: Чорне море; лимани Дніпровсько-Бузький, Тилігульський, Бузький, Березанський; ріки Південний Буг, Інгул, Інгулець, Кодима, Синюха,

Мертвовод, водосховища Ташлицьке, Софіївське, Олександрівське, Щербанівське, Степовське та ін. Основні рекреаційні зони Миколаївщини. Санаторно-курортне господарство області. Морські курорти Коблеве, Морське, Рибаківка, Очаків та інші.

Історико-культурний потенціал Миколаївської області: собор Касперівської ікони Божої Матері (м. Миколаїв), костел Св. Йосипа (м. Миколаїв), Миколаївська обсерваторія і т. д. Історико-археологічний заповідник «Ольвія».

Музеї області: Миколаївський обласний художній музей, Миколаївський музей суднобудування і флоту, Миколаївський обласний краєзнавчий музей та ін.

Інфраструктурні туристичні ресурси Миколаївської області. Напрямки розвитку туризму в регіоні.

Туристичні ресурси Криму. Особливості фізико-географічного положення Криму. Туристичні центри, райони та зони Криму. Характеристика природних туристичних ресурсів півострова. Об'єкти природно-заповідного фонду на території Криму. Історико-культурні об'єкти та об'єкти пізнавального туризму на території півострова. Музеї та заповідники АР Крим.

Тема 17. Тур як основний туристичний продукт. Алгоритм проектування туристичних маршрутів та включення до них різних видів туристичних ресурсів

Дефініція «туристичний продукт». Тур як основний вид туристичного продукту. Проектування нового туристичного маршруту. Збір та вивчення матеріалів щодо рекреаційних можливостей регіону: дослідження природно-рекреаційного потенціалу; вивчення, огляд пам'яток й оцінювання можливості їх використання із туристичною метою. Дослідження інфраструктури регіону. Аналіз існуючих туристичних продуктів (пропозицій) на ринку регіонального туризму і визначення доцільності проектування нового туристичного маршруту.

Визначення мети, змісту, форми організації туристичного маршруту, його потенційної категорії споживачів, розміру групи, сезонності й тривалості. Оцінювання і відбір різних видів туристичних ресурсів й об'єктів екскурсійного показу для включення їх у програму маршруту. Розробка схеми (траси) маршруту і вибір варіанту його побудови. Організаційно-технічні заходи із забезпечення туру.

Пошук та відбір об'єктів туристичної інфраструктури і повне комплектування пакету пропозицій за обраним маршрутом. Програмне забезпечення туру.

Складання технологічної документації туристичного маршруту: програми, технологічної карти, схеми, паспорту траси тощо. Апробація туристичного маршруту та усунення виявлених недоліків. Маркетинг туру.

Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (сем)	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни. Різновиди туристичних ресурсів України					
Тема 1. Місце України в структурі світового туристичного ринку	6	2		4	
Тема 2. Сутність та зміст основних понять курсу. Класифікація туристичних ресурсів	6	2		4	
Тема 3. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України	6		2	4	
Тема 4. Природно-рекреаційні туристичні ресурси України	7	2		4	1
Тема 5. Історико-культурні туристичні ресурси України	9	4		5	
Тема 6. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу держави	6		2	4	
Тема 7. Інфраструктурні туристичні ресурси України	8		2	5	1
Тема 8. Інформаційні та інформаційно-віртуальні туристичні ресурси	7	2		5	
Тема 9. Туристично-рекреаційний потенціал регіону	8		2	5	1
Тема 10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу окремого регіону	11	2	2	6	1
Разом за модулем 1	74	14	10	46	4
Змістовий модуль 2. Туристичні ресурси України: регіональний огляд					
Тема 11. Туристично-рекреаційне районування України	7	2		5	
Тема 12. Характеристика туристичних ресурсів Західної України	13	2	4	7	
Тема 13. Характеристика туристичних ресурсів Північної України	11	2	2	7	
Тема 14. Характеристика туристичних ресурсів Центральної України	11	2	2	7	
Тема 15. Характеристика туристичних ресурсів Східної України	12		2	8	2
Тема 16. Характеристика туристичних ресурсів Південної України	14		4	8	2
Тема 17. Тур як основний туристичний продукт. Алгоритм проектування туристичних маршрутів та включення до них різних видів туристичних ресурсів	8	2		6	
Разом за модулем 2	76	10	14	48	4
Всього годин:	150	24	24	94	8

Структура навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (сем)	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни. Різновиди туристських ресурсів України					
Тема 1. Місце України в структурі світового туристичного ринку	9			7	2
Тема 2. Сутність та зміст основних понять курсу. Класифікація туристичних ресурсів	6	2		4	
Тема 3. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України	6		2	4	
Тема 4. Природно-рекреаційні туристичні ресурси України	8	2		6	
Тема 5. Історико-культурні туристичні ресурси України	11	2		7	2
Тема 6. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу держави	6			4	2
Тема 7. Інфраструктурні туристичні ресурси України	7		2	5	
Тема 8. Інформаційні та інформаційно-віртуальні туристичні ресурси	7	2		5	
Тема 9. Туристично-рекреаційний потенціал регіону	7			5	2
Тема 10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу окремого регіону	10		2	6	2
Разом за модулем 1	77	8	6	53	10
Змістовий модуль 2. Туристичні ресурси України: регіональний огляд					
Тема 11. Туристично-рекреаційне районування України	10			8	2
Тема 12. Характеристика туристичних ресурсів Західної України	12	2		8	2
Тема 13. Характеристика туристичних ресурсів Північної України	10		2	8	
Тема 14. Характеристика туристичних ресурсів Центральної України	10		2	8	
Тема 15. Характеристика туристичних ресурсів Східної України	12			8	4
Тема 16. Характеристика туристичних ресурсів Південної України	10		2	8	
Тема 17. Тур як основний туристичний продукт. Алгоритм проектування туристичних маршрутів та включення до них різних видів туристичних ресурсів	9	2		7	
Разом за модулем 2	73	4	6	55	8
Всього годин:	150	12	12	108	18

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема
1.	Тема 1. Місце України в структурі світового туристичного ринку
2.	Тема 2. Сутність та зміст основних понять курсу. Класифікація туристичних ресурсів
3.	Тема 3. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України
4.	Тема 4. Природно-рекреаційні туристичні ресурси України
5.	Тема 5. Історико-культурні туристичні ресурси України
6.	Тема 6. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу держави
7.	Тема 7. Інфраструктурні туристичні ресурси України
8.	Тема 8. Інформаційні та інформаційно-віртуальні туристичні ресурси
9.	Тема 9. Туристично-рекреаційний потенціал регіону
10.	Тема 10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу окремого регіону
11.	Тема 11. Туристично-рекреаційне районування України
12.	Тема 12. Характеристика туристичних ресурсів Західної України
13.	Тема 13. Характеристика туристичних ресурсів Північної України
14.	Тема 14. Характеристика туристичних ресурсів Центральної України
15.	Тема 15. Характеристика туристичних ресурсів Східної України
16.	Тема 16. Характеристика туристичних ресурсів Південної України
17.	Тема 17. Тур як основний туристичний продукт. Алгоритм проектування туристичних маршрутів та включення до них різних видів туристичних ресурсів

Кількість годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання – 94 год, а для заочної форми – 108 год.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

1. Розробити схематичну структуру туристично-рекреаційних ресурсів своєї області і провести SWOT-аналіз її туристичних можливостей (максимальна оцінка за виконання – 5 балів).

2. Самостійно розробити туристично-екскурсійний маршрут по Україні (маршрути не повинні повторюватись в академічній групі) на 3-5 днів з виїздом із м. Луцька, відібравши і включивши у нього різні види туристичних ресурсів (із їх мультимедійною презентацією). Оформити базову технологічну документацію цього маршруту: програму, технологічну карту, схему руху (максимальна оцінка за виконання – 5 балів).

Максимальна оцінка за виконання 2-х завдань – 10 балів.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна вивчається у 11 семестрі (денна форма навчання) і 13 семестрі (заочна форма навчання), складається з двох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ.

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
2. виконання ІНДЗ, яке зараховується у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Денна форма навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)												Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1											Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
Т 3	Т 6	Т 7	Т 9	Т 10	Т 12	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 16	10	30	30	100
3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2				

Оцінювання роботи студентів денної форми навчання на семінарських заняттях за 3 (2) бальною шкалою:

0,5 бали – незадовільна відповідь з конспектом або ксерокопіями;

1 бал – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;

1,5–2 бали – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;

2–3 бали – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Заочна форма навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)						Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1			Модуль 2			Модуль 3		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			ІНДЗ	МКР 1	МКР 2
Т 3	Т 7	Т 10	Т 13	Т 14	Т 16			
5	5	5	5	5	5	100		

Оцінювання роботи студентів заочної форми навчання на семінарських заняттях за 5 бальною шкалою:

1 бали – незадовільна відповідь з конспектом або ксерокопіями;

2 бал – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;

3–4 бали – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;

5 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Формою проведення МКР є письмове виконання тестових та творчих завдань, розкриття проблемних запитань.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. 500 чарівних куточків України, які варто відвідати / укл. Т. Лагунова, Ю. Кашуба. Харків: Книжковий клуб сімейного дозвілля, 2009. 413 с.
2. Алешугіна Н. О., Барановська О. В., Барановський М. О., Зеленська О. О., Смаль І. В., Філоненко І. М.. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник. Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. 492 с.
3. Атлас «Знайомтесь. Україна» / Н. О. Крижова, Л. М. Веклич. К. : ДНВП «Картографія», 2009. 144 с.
4. Афанасьєв О. Є. Дніпропетровщина туристська // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2012. № 36 (761). С. 3–19.
5. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України. К.: Київський університет, 2001. 395 с.
6. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
7. Бейдик О. О. Туристсько-рекреаційні ресурси: навчально-методичний комплекс: 2-е вид., доп. і розш. К.: ВГЛ «Обрій», 2008. 167 с.
8. Бейдик О. О., Новосад Н. О. Унікальна Україна: географія та ресурси туризму. К.: Альтерпрес, 2013. 566 с.
9. Василюк О., Костюшин В., Норенко К., Плига А., Прекрасна Є., Коломицев Г., Фатікова М. Природно-заповідний фонд Київської області. К.: НЕЦУ, 2012. 338 с.
10. Вечерський В. В. Українська дерев'яна архітектура. К.: Балтія-Друк, 2013. 119 с.
11. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): монографія / В. Г. Явкін, В. П. Руденко, В. М. Андрейчук, О. Д. Король та ін. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. 344 с.
12. Гетьман В. І. Українські Карпати. Ландшафтно-рекреаційні ресурси. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2010. 136 с.

13. Горун В. Оцінка рекреаційно-ресурсного потенціалу території Одеської області // Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 24–31.
14. Грищенко Ю. М., Якимчук А. Ю. Природно-заповідні території та об'єкти лісового фонду (організація, охорона, управління). Рівне: Волинські обереги, 2007. 144 с.
15. Денисюк В. Волинь: події, факти, цифри. Луцьк: Надстир'я, 2000. 123 с.
16. Дерев'яні церкви Західної України. URL: <http://decerkva.org.ua> (дата звернення: 10.09.2018).
17. Дороговказ. URL: http://ua.dorogovkaz.com/oblasti_zhytomirska.php (дата звернення: 10.09.2018).
18. Драпушко Р. Г. Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку. К.: Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2007. 152 с.
19. Замки і храми України. URL: <http://www.castles.com.ua> (дата звернення: 10.09.2018).
20. Заповідники і національні природні парки України (Довідникове видання). К.: Вища школа, 1999. 232 с.
21. Історико-культурні заповідники. Плани організації територій / за ред. В. В. Вечерського; відп. за вип. А. І. Звіряка. К., 2014. 256 с.
22. Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 с.
23. Ковальчук І. П., Фесюк В. О., Павловська Т. С., Рудик О. В. Природно-заповідна мережа Волинської області: параметри сучасного стану, показники динаміки, картографічні моделі // Часопис картографії: зб. наук. праць. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. С. 64–78.
24. Ковальчук Н. М., Бичук О. І., Альошина А. І. Туристичні ресурси Західного регіону: навч. посіб. Луцьк: ФОП Захарчук В. М., 2012. 384 с.
25. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. 144 с.

26. Коротун І. М., Коротун Л. К., Коротун С. І. Природні ресурси України: навч. посіб. Рівне, 2000. 192 с.
27. Кравченко Н.О. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку. Ніжин: МІЛАНІК, 2007. 172 с.
28. Кузик С. П. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 254 с.
29. Кузик С. П. Географія туризму: навч. посібник. К.: Знання, 2011. 271 с.
30. Лесик О. В. Замки та монастирі України. Львів: Світ, 1993. 176 с.
31. Любіцева О. О. Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2007. 369 с.
32. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). К.: Альтпрес, 2006. 430 с.
33. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2003. 104 с.
34. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
35. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму»: збірник тез доповідей (I частина). Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2015. 217 с.
36. Мацюк О. Замки і фортеці західної України. Львів: Вид-во «Центр Європы», 2005. 200 с.
37. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Видавництво НУЦЗУ, 2017. 153 с.
38. Микитчак О. Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівської області // Вісник львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2014. Вип. 34. С. 78–86.
39. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник. Одеса: Астропринт, 2011. 216 с.
40. Основні тематичні напрями туристично-екскурсійних маршрутів України. К., 2006. 192 с.
41. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.

42. Пам'ятки України архітектурні та природні. URL: <http://ukraine.kingdom.kiev.ua/region/05/gorodnytsya.php> (дата звернення: 10.09.2018).
43. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. Київ: Академвидав, 2010. 248 с.
44. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2003. 352 с.
45. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / за ред. проф. Ф. Д. Заставного. К.: Знання, 2006. 575 с.
46. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України / Наказ Мінприроди України від 22.06.2009 № 330. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 липня 2009 р. за № 679/16695. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09.
47. Полтавець А. М. Рекреаційний потенціал Київської області // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2015. № 4. С. 71–81.
48. Прибега Л. В. Дерев'яні храми Українських Карпат. К.: Техніка, 2007. 168 с.
49. Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) / упоряд. М. Химин та ін. Луцьк: Ініціал, 1999. 48 с.
50. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.03 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.09.2018).
51. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 № 2026-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14> (дата звернення: 28.09.2018).
52. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 № 1805-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1805-14> (дата звернення: 28.09.2018).
53. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 28.09.2018).

54. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-вр> (дата звернення: 28.09.2018).
55. Рутинський М. Й. Географія туризму України. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 159 с.
56. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України: монографія. Чернівці: Книги-XXI, 2008. 440 с.
57. Рутинський М. Й. Замковий туризм в Україні. К.: Центр учбової літератури, 2009. 431 с.
58. Рутинський М. Й. Зелений туризм. К.: Знання, 2010. 271 с.
59. Січка І. І. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття та проблеми інвестиційного забезпечення регіону // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2011. Вип. 2(34). С. 47–53.
60. Скрипник Л. В. Туристичні ресурси та їх потенціал (на прикладі Черкаської області) // Економіка. Управління. Інновації. 2015. Вип. № 3 (15). URL: file:///D:/Downloads/eui_2015_3_17.pdf
61. Смаль І. В. Географія туризму та рекреація: словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2010. 201 с.
62. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності. К.: Грамота, 2006. 264 с.
63. Туристичні об'єкти України: навч. посібник / заг. ред. В. М. Лабскір. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 176 с.
64. Туристичні ресурси України / під ред. О. І. Лугова. К.: Ін-тут туризму федерації профспілок України, 1996. 352 с.
65. Туристичні ресурси України: зб. наук. статей. К.: Типографія ФПУ, 1996.
66. Туристсько-краєзнавчі об'єкти і маршрути України / упоряд. В. С. Сербій. К., 2014. 56 с.
67. Україна в Інтернеті. URL: <http://ukraine-in.ua/ua/dostoprimechatelnosti-ukrainy/dostoprimechatelnosti-zhitomira> (дата звернення: 10.09.2018).
68. Україна Інкогніта. URL: <http://ukrainaincognita.com/rozdily/pamyatky> (дата звернення: 10.09.2018).

69. Федорченко В. К., Дьорова Т. А. Історія туризму в Україні: навч. посіб. К.: Вища школа, 2002. 195 с.
70. Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорова Т. А., Олексійко М. М. Історія екскурсійної діяльності в Україні. Київ: Кондор, 2010. 164 с.
71. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. К.: Центр навч. л-ри, 2007. 312 с.
72. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси і курортологія. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
73. Хорошевський А. 20 кращих екскурсій Україною. Харків: «Фоліо», 2009. 315 с.
74. Цьось А., Овчаренко Т., Калитка С. Рекреаційно-туристичний потенціал Волинської області // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. 2011. №. 4 (16). С. 52–56.
75. Шандор Ф. Ф., Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: підручник. К.: Знання, 2013. 334 с.

9. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Алгоритм проектування туристичних маршрутів та включення до них різних видів туристичних ресурсів
2. Археологічні пам'ятки та їх використання у туристичній діяльності.
3. Архітектурні і сакральні туристичні ресурси Волинської області.
4. Бальнеологічні курорти України.
5. Біосферні заповідники України в системі природозаповідних територій.
6. Біотичні туристичні ресурси.
7. Види бальнеологічних ресурсів. Бальнеологічні туристичні ресурси України.
8. Використання печер України для спелеотуризму і рекреації.
9. Географічні аспекти формування туристичних ресурсів України
10. Державна політика України у сфері туризму.
11. Документація туристичного маршруту
12. Етнічні туристичні ресурси України.
13. Замки і фортеці Львівщини як важливі туристичні об'єкти.
14. Замкові та фортифікаційні об'єкти туризму в Україні.
15. Інформаційні та інформаційно-віртуальні туристичні ресурси України.
16. Інфраструктурні туристичні ресурси України.
17. Історико-архітектурна спадщина України.
18. Історико-архітектурний ансамбль Києва.
19. Історико-культурні об'єкти України включені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
20. Історико-культурні туристичні ресурси Львівської області.
21. Історико-культурні туристичні ресурси України
22. Клімат як важливий туристичний ресурс і передумова розвитку туризму в Україні. Кліматичні області та підобласті території України.
23. Кліматичні курорти України.
24. Лісові туристичні ресурси України.

25. Методи визначення туристично-рекреаційного потенціалу території.
26. Музеї як важливі об'єкти туристичного потенціалу держави. Національні музеї України.
27. Національні архітектурні й історико-культурні заповідники України.
28. Національні природні парки України як об'єкти туризму.
29. Основні напрями розвитку туризму в Україні.
30. Основні підходи до класифікації туристичних ресурсів.
31. Подієві туристичні ресурси України.
32. Популярні туристичні маршрути Україною.
33. Потенціал водних туристичних ресурсів Волинської області.
34. Природні біологічні рослинні й тваринні туристичні ресурси України та їх використання у туризмі.
35. Природні ресурси та їх роль у формуванні туристичної привабливості території.
36. Проблеми та перспективи розвитку туристичного потенціалу України.
37. Рельєф як туристичний ресурс.
38. Розвиток музейного туризму в Україні.
39. Роль гірської системи у туристичній індустрії України.
40. Сакральна архітектура України.
41. Санаторно-курортні туристичні ресурси України.
42. Сучасний стан туристичної картографії в Україні
43. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку туризму в Україні.
44. Традиційні промисли і ремесла як туристичні ресурси України.
45. Транспорт і транспортна мережа України.
46. Тур як основний туристичний продукт.
47. Туристичні ресурси Вінницької області.
48. Туристичні ресурси Волинської області.
49. Туристичні ресурси Дніпропетровської області.
50. Туристичні ресурси Житомирської області.
51. Туристичні ресурси Закарпатської області.
52. Туристичні ресурси Запорізької області.

53. Туристичні ресурси Івано-Франківської області.
54. Туристичні ресурси Київської області.
55. Туристичні ресурси Кіровоградської області.
56. Туристичні ресурси Криму.
57. Туристичні ресурси м. Львова.
58. Туристичні ресурси Миколаївської області.
59. Туристичні ресурси Одеської області.
60. Туристичні ресурси Полтавської області.
61. Туристичні ресурси Сумської області.
62. Туристичні ресурси територій та об'єктів природно-заповідного фонду

України. Класифікація об'єктів природо-заповідного фонду.

63. Туристичні ресурси Тернопільської області.
64. Туристичні ресурси Харківської області.
65. Туристичні ресурси Херсонської області.
66. Туристичні ресурси Хмельницької області.
67. Туристичні ресурси Черкаської області.
68. Туристичні ресурси Чернівецької області.
69. Туристичні ресурси Чернігівської області.
70. Туристично-рекреаційне районування України: основні підходи.
71. Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області
72. Характеристика водних туристичних ресурсів України.
73. Характеристика туристичних ресурсів Донецької області.
74. Характеристика туристичних ресурсів Луганської області.
75. Характеристика штучно створених природоохоронних об'єктів.

Іспит проходить в усній формі.